

DIVAGACIONS ESTIVALS

Fer-se gran proporciona, entre altres reconeguts avantatges i desavantatges, el dubtós benefici de l'experiència, que tothom diu que ensenya molt. Ho podem dir per consolar-nos, ja que es tracta d'una lliçó que, com més se sap, menys temps queda per a aprofitar-ne les conquestes. Aquesta arrencada reflexiva m'ha estat suggerida per un espectacle —generalment de carrer— que he vist de tota la vida i que sempre m'ha causat estupor: una criatura de pocs anys camina amb aquest aire de drogats que tenen els infants, tentativeja, i està a punt d'ensopegar amb tots els obstacles que sembla que busqui deliberadament; la seva mare, que no el deixa de petja, li diu la frase ritual «si caus, t'hi afegiré». Finalment, la criatura cau (és una fatalitat) i la mare li clava una clatellot, tan amorós com es vulgui, però que no deixa de tenir la contundència promesa. Penso que, en aquells moments, la criatura es deu sentir molt desgraciada, no entén res, és possible que vegi el món com un camp enemic ple de trencacolls; plora perquè li couen els genolls per la caiguda i la galta o el clatell pel pes de la mà maternal. I no m'estranyaria que també plorés per una percepció incipient de la injustícia humana. És difícil que estigui en condicions d'apreciar que allò és per al seu bé.

Ara, mirant-m'ho amb la necessària perspectiva, penso que es deu tractar d'un joc d'instints i de reaccions biològiques, perquè d'altra manera no hauria durat tant. Canvien les idees i els costums, les modes van i vénen, però la bufetada queda. Ho dissimulen amb mil estratagemes, però el cert és que en el fons de l'ànima concedim un valor pedagògic a la norma i l'hem anada polint i donant-li variades formes i significacions, que van des de la plantofada a seques fins a subtils maneres d'arribar amb una simbòlica mà plana a la cara de la gent. És gairebé segur que la multa imposada als bancs i a les Caixes d'estalvis que es deixen atracar obeeix a una evolució de l'ancestral força didàctica del mastegot matern, que, en aquest cas, seria paternalista. «Si caus, t'hi afegiré». En la fase de la coïssor material i moral, ni el banc ni la Caixa no ho deuen entendre, s'han confiat insensatament i ara passen pel tràngol d'haver d'aprendre de viure. Si el sistema dona resultat i s'amplia ens traurem anys del damunt, tornarem a la infantesa: si no ens sabem defensar degudament (que és l'innegable propòsit de la lliçó) ens escalfaran l'altra galta sense necessitat d'haver-la de parar. Haurem d'anar pel món amb uns ulls com unes taronges, una precaució que no és mai de més.

De tant en tant, alguns crítics de televisió i de cinema i alguns corresponsals de cartes als directors se senten obligats a trencar una llança contra la violència. L'observació, en general, va contra pel·lícules estrangeres (per a pantalla gran o petita) que, salvant les degudes excepcions, són de les poques que es poden veure sense caure en un mortal avorriment. Perquè la pena és aquesta i val més no enganyar-nos: si ens quedem només amb els programes de mena zoològica, els números de pallsos i els musicals, els de concursos, el teatre familiar, els noticiaris euforitzants i les voltes ciclistes a països d'aquí i d'allà, la televisió no la salvarà ni el color més aparatós que pugui imaginar-se. I el cinema, a base de pel·lícules nacionals destinades a fer riure per insondables retops de la tristesa, fa més mal que la salsa de tomàquet sota la disfressa de la sang. Entre un i altre extrem hi ha, naturalment, el bon cinema i la bona televisió, però cal confessar —tot lamentant-ho— que escasseja i té poc poder de convocatòria.

Amb la violència, com en tantes altres coses, som una colla d'hipòcrites. De fet ens atreu, és una forma d'evasió de tot de vides grises, rutinàries, oficinesques, ens ofereix la cara desconeguda de la nostra lluna de cada dia. Però a més no crec que hi hagi ningú que es torni agressiu i perillós pel fet de veure una pel·lícula. Si fos així, es tractaria d'una persona malalta encara que no anés mai al cinema, ja que amb tan poca cosa en tindria prou per a desbocar-se.

D'altra banda, cada vegada que tenim notícia de zones conflictives on impera la violència, una anàlisi objectiva (i fins i tot sense aprofundir gaire) ens permet de veure que hi ha allí unes causes reals de pertorbació i que la culpa no la té —per dir algun nom— Sam Peckinpah. Ignorar les causes reals i atribuir responsabilitats a una diversió que, molt sovint, està carregada d'innocència, és un acte de duplicitat o de covardia, la por o la falta de ganes d'afrontar l'enemic perillós i veritable.

Tot això també em sembla vàlid per als infants, als quals donem amb freqüència exemples molt més funestos que els d'una simple ficció. Al capdavall, no és difícil de controlar la seva entrada als cinemes que no els convinguin, i de televisió, amb rombes o sense rombes, tal com la serveixen ara, val més que no en vegin gaire.